

третьої сторони для завершення набору персоналу через відсутність інструменту адміністратора, обмежену гнучкість [3].

Висновки. Внаслідок проведеного аналізу можна зробити висновок, що серед розглянутих інформаційних систем найбільш привабливими є Hurma System та Zoho People, які включають повний перелік модулів щодо процесів найму та управління персоналом.

Abstract. The article explores the main advantages and disadvantages of human resource management information systems. Research methods include literature analysis and a review of contemporary technologies. Emphasis is placed on the specificity of using existing personnel management systems, namely: Zoho People, Hurma System, Workable, BambooHR. The main findings identify the features of using information systems and possibilities for improving personnel management efficiency.

Keywords: information systems, personnel management, Zoho People, Hurma System, Workable, BambooHR.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Можливості HR-систем: міфи та реальність – Education.ua. *Освіта в Україні. Усі навчальні заклади – Education.ua*. URL: <https://www.education.ua/articles/47/> (дата звернення: 27.02.2024).
2. Дяків О. П., Островерхов В. М. Управління персоналом: навчально-методичний посібник. Видання друге, переробл. і доповн. Тернопіль: ТНЕУ, 2018. 288 с.
3. Порівняння популярних HR-систем. Що обрати і чому? *HURMA*. URL: <https://hurma.work/blog/porivnyannya-populyarnih-hr-sistem-shho-obrati-i-chomu/> (дата звернення: 01.03.2024).

УДК 021+930.25+069]:316.77

РОЛЬ БІБЛІОТЕК, АРХІВІВ, МУЗЕЇВ У ФОРМУВАННІ КОМУНІКАТИВНОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ

В. С. Федун, Г. П. Лукаш

Анотація. У статті висвітлено роль бібліотек, архівів та музеїв як інституцій національної пам'яті. Зазначено, що організація та використання архівної інформації є важливим напрямом роботи бібліотек, архівів, музеїв, який зближує та підносить їх роль в усіх сферах суспільного життя. Виокремлено питання формування сприятливого інформаційного комунікативного середовища. Акцентовано на критеріях і показниках ефективності впровадження інноваційних форм роботи, підкреслено необхідність цифровізації архівних інформаційних ресурсів та послуг, важливість подальшого розвитку міжнародної співпраці, впровадження інтерактивних проєктів, інноваційних сервісів. Внаслідок дослідження доведено ефективність співпраці документно-інформаційних інституцій – бібліотек, архівів, музеїв. Окреслено спільне та відмінне в діяльності установ – зберігачів духовної спадщини народу та культурного надбання людства.

Ключові слова: бібліотеки, архіви, музеї, архівний простір, комунікативний інформаційний простір.

Постановка проблеми та актуальність дослідження. Глобалізаційні та інтеграційні світові тенденції діяльності суспільства вимагають збереження й забезпечення якісного оперативного доступу до культурної спадщини людства, сприяють формуванню інформаційного комунікативного простору. Одним із головних суспільних інструментів збереження культурної спадщини нації, історичної пам'яті та історико-культурної інформації слугує архівна система, складниками якої є бібліотеки, архіви, музеї. Архівні документи, які зберігаються в архівних, музейних, бібліотечних фондах, є унікальними за змістом, різноманітними за типом та характером і є невід'ємною частиною духовної спадщини українського народу [1]. Актуальність та доцільність об'єднання інформаційних ресурсів установ соціальної пам'яті як способу забезпечення широкого доступу до їх ресурсів підтверджується тим фактом, що бібліотеки, архіви, музеї працюють у межах соціальних, організаційних, економічних і правових умов [2, с. 8]. У дослідженнях ролі бібліотек, архівів, музеїв простежується їх системна взаємодія як комплексного соціально-комунікативного процесу, орієнтованого на формування комунікативно-інформаційного простору. Об'єктивні закони розвитку інформаційного суспільства, впровадження новітніх інформаційно-комунікаційних технологій неминуче ведуть до впровадження інноваційних технологій, цифровізації традиційних джерел та створення інформаційних ресурсів нового типу, надання інформаційних послуг у різних форматах, за будь-яких ризиків та викликів часу.

Аналіз досліджень і публікацій. Специфіка діяльності бібліотек, архівів, музеїв є об'єктом дослідження та дискусії як зарубіжних, так і вітчизняних вчених, супроводжується великою кількістю публікацій різного спрямування (нормативного, інформативного, рекомендаційного, методичного). Питанню ролі бібліотек, архівів та музеїв як важливих сховищ національно-культурної спадщини, дослідженню форм їх взаємодії та перспективи співпраці в інформаційному просторі України присвячені праці українських вчених: Л. Дубровіної, І. Матяш, А. Киридон [3; 4], С. Шемаєва [5] та ін. Красзнавчий контент бібліотек Вінниччини досліджували О. Анісімова, Г. Лукаш [6]. Бібліотека як складна система соціальних комунікацій є предметом уваги низки науковців і практиків бібліотечної справи, серед яких О. Бруй, Т. Гранчак, В. Здановська, Т. Колесникова, С. Ростовцев, О. Шкира, Т. Яворська, Т. Ярошенко та ін. Архіви досліджували І. Андреевський, М. Васильченко та ін. Комунікаційні моделі стосовно музеїв пропонували вітчизняні та зарубіжні дослідники – О. Беззубова, М. Маклюен, С. Пшенична, Е. Хупер-Грінхил, К. Шеннон та ін. [5].

Наукова новизна. У сучасному світі бібліотеки, архіви, музеї як інститути пам'яті виконують важливу роль збереження, інтерпретації соціального досвіду, культурної спадщини, генерують нові знання та ідеї. Питання діяльності бібліотек, архівів, музеїв, формування комунікативного інформаційного простору порушується на міжнародному, вітчизняному, регіональному рівнях. Співпраця соціально-інформаційних інститутів, розширення міжнародного співробітництва сприяє впровадженню національних та міжнародних проектів, які відкривають ширші можливості з пошуку ресурсів та їх фінансування; збільшення колекцій та їх доступність; формування позитивного іміджу установи; створення унікального інформаційного середовища тощо.

Мета дослідження – визначити роль та основні напрями діяльності бібліотек, архівів та музеїв у формуванні комунікативного інформаційного простору; проаналізувати особливості зберігання архівних документів у інституціях національної пам'яті; виявити спільне та відмінне у діяльності бібліотек, архівів, музеїв.

Виклад основного матеріалу. Серед численних соціальних інститутів, які здійснюють функції збереження національної пам'яті, бібліотекам, архівам та музеям належить особлива роль. Ці установи покликані збирати, зберігати, науково досліджувати та надавати у суспільне користування історико-культурні джерела, історичні артефакти, що є свідками розвитку суспільства. Це – своєрідне творення історичних документальних депозитаріїв, яке має величезне значення у накопиченні національної пам'яті. Діяльність інституцій пам'яті інколи подається через метафори – «скарбниці пам'яті нації», «будинки пам'яті», «сховища пам'яті», «суспільні інститути пам'яті» тощо [4, с. 8; 7, с. 163].

Створення, підтримка діяльності цих соціальних інститутів зумовлені появою перших державних утворень, оскільки вони виконують роль своєрідного історичного депозитарію, що слугує комунікаційним посередником між минулим, сучасним, майбутнім [7]. Музеї, бібліотеки та архіви є рівноцінними, взаємодоповнюючими підсистемами єдиної системи історичної пам'яті.

У бібліотеки, архіву та музею, за всієї їх специфічності, дійсно є багато спільного, існує багато форм їх взаємодії. Об'єктами музейного, бібліотечного та архівного зберігання є предмет, книга, документ. Бібліотека зберігає друковані видання, архів – рукописи та машинописні тексти. Спільним є те, що ці установи належать до документно-інформаційних інституцій; виконують однакові функції; виступають у якості зберігачів культурного надбання людства. У наукових бібліотеках є відділи рідкісної книги, створюються музеї історії бібліотеки, виставкові зали раритетних видань, які мають характер музею. В архівах зберігаються й управлінські документи. Архіви є сховищем людського знання і досвіду, слугують інтересам держави і суспільства. Архіви певною мірою можна розглядати як середовище соціальних комунікацій засобами ретроспективної документної спадщини, через які здійснюється «спілкування» з минулим [8; 9]. У музеї виставлені найбільш рідкісні рукописи, музей архіву нічим не відрізняється від відділу рідкісної книги бібліотеки. У кожному музеї є архів і бібліотека, і деякі примірники рукописів і книг слугують як звичайні експонати. Популяризація бібліотечних, архівних та музейних фондів відбувається шляхом проведення різноманітних інформаційних заходів, що яскраво висвітлюють працівники бібліотек [7; 8, 11].

Водночас бібліотекам, архівам, музеям притаманні специфічні риси, що знаходять відображення в характері та організації їх діяльності, в покладених на них завданнях. Кожна із зазначених установ має свої особливості у формуванні фондів, обліку, систематизації їх типів і видів, підходах до зберігання та поширення інформації про них. Всередині цих інституцій також відбувається злиття раніше самостійних функцій. Відмінність між інституціями проявляється у доступності до фондів: фонди бібліотек доступніші; фонди архівів – опосередковано частково доступні; фонди музеїв – тимчасово частково доступні. З бібліотечним документом користувач має фізичний контакт, з архівним – опосередкований, з музейним предметом – фізичний контакт відсутній. Документна комунікація в бібліотеках і архівах відбувається шляхом безпосереднього контакту, в музеях – шляхом експонування. Для бібліотечного фонду характерна тиражність, для архівного і музейного – унікальність [9; с. 278; 10, с. 73].

Надзвичайно актуальними сьогодні є проблеми збереження документального надбання, забезпечення доступу до документального спадку завдяки новим електронним технологіям. Існують окремі лакуни у сфері інформатизації вітчизняної бібліотечної, архівної та музейної справи. Основним напрямом інформатизації архівної та бібліотечної галузей є оцифрування фондів і надання дистанційного доступу до них, створення електронних каталогів, виставок тощо. Цифровізація, тобто перетворення інформації в цифрову форму, наразі є глобальною тенденцією, головним джерелом та умовою формування сучасної соціальної структури соціуму, його успішного розвитку [9, с. 278].

Формування багатовекторного комунікативного простору надає право на інформацію, можливість ефективно використовувати інформаційний ресурс і комунікаційні технології, що постійно розвиваються. Зі збільшенням обсягів електронних ресурсів і розвитком технологій надання мультимедійної інформації все частіше говориться про суміщення функцій бібліотек, музеїв і архівів як документно-інформаційних інституцій. Грані співпраці бібліотек, архівів та музеїв розглядаються на міжнародному, загальнодержавному, регіональному рівнях, оскільки саме ці установи є головними інформаційними системами країни. Широке коло питань роботи бібліотек, архівів та музеїв розглядаються науковою спільнотою на форумах, семінарах, науково-практичних конференціях різних рівнів. Серед них – співпраця з міжнародними організаціями; збереження культурної спадщини; міжнародний інструментарій зі збереження культурної спадщини; цифрова модернізація.

Жорстока війна, розв'язана російським агресором, зачепила усі без винятку сфери суспільного життя і торкнулася кожного громадянина та мешканця України. Соціальні інституції пам'яті не стоять осторонь. Так, бібліотеки України долучилися до формування колекції Національної цифрової бібліотеки України з метою архівування свідчень про страшні злочини росії та про незламність і стійкість українського народу. Публікації у ЗМІ та інтернеті, офіційні документи, фотографії та відео, історії людей – все це потребує фіксації для подальшого збереження. На Всеукраїнських науково-практичних конференціях – «Бібліотеки, архіви, музеї: адаптація в умовах військової агресії» (2022), «Бібліотеки, архіви, музеї: стратегії резильєнтності» (2023) озвучені такі теми: культурні інституції; мобілізація сил, засобів та ресурсів, формати взаємодії; інформаційне протистояння закладів культури російській воєнній агресії; актуалізація бібліотечних фондів; заходи воєнного та післявоєнного часу; фонди та колекції документних пам'яток у бібліотеках, архівах і музеях України: актуальні питання обліку та збереження під час війни; бібліотеки, архіви, музеї: консолідація заради перемоги та повоєнної відбудови; проблеми збереження та охорони культурних пам'яток із фондів бібліотек, архівів та музеїв у кризові часи: взаємодія, співпраця, підтримка, досвід [10] тощо.

Висновки. Отже, роль бібліотек, архівів, музеїв у формуванні комунікативного інформаційного простору завжди була надзвичайно вагомою, і особливо посилює значимість у соціально напружених обставинах. Бібліотеки, архіви, музеї – головні суспільні інструменти збереження культурної спадщини нації, історичної пам'яті та історико-культурної інформації, важливі джерела та сховища національної самобутності і соціальної пам'яті. Діяльність системи архівних установ формує комфортне комунікативне середовище, сприяє збереженню, охороні та передаванню майбутнім поколінням унікального ментального надбання, що міститься у культурному, історичному, освітньому, знанневому спадку громади; вони відтворюють її специфічні

відмінності, які ідентифікують місцевих мешканців, викликають незмінний інтерес у дослідників, туристів. Бібліотеки, архіви, музеї збирають цифрові документи про російсько-українську війну. Сьогодні важливо зберігати історичну пам'ять, акумулювати традиційні та електронні ресурси, оприлюднювати відповідні документи, доносити правду людям. Кожен жорстокий прояв зла ще більше об'єднує нас, вселяє віру у перемогу України.

Abstract. The article highlights the role of libraries, archives and museums as institutions of national memory. It is noted that the organization and use of archival information is an important direction of the work of libraries, archives, museums, which brings together and elevates their role in all spheres of public life. The question of forming a favorable informational and communicative environment is singled out. Emphasis is placed on the criteria and indicators of the effectiveness of the implementation of innovative forms of work, the need for digitization of archival information resources and services, the importance of further development of international cooperation, the implementation of interactive projects, and innovative services is emphasized. As a result of the study, the effectiveness of cooperation between document and information institutions libraries, archives, museums – was proven. Common and different activities of institutions custodians of the spiritual heritage of the people and the cultural heritage of humanity are outlined.

Keywords: libraries, archives, museums, memory institutions, archival space, information society, communicative information space.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Архівні установи України: довідник. Т. 2, кн. 2. Київ, 2012. XXVII, 602 с.
2. Липак Г. Роль бібліотек, архівів, музеїв у формуванні соціокомунікаційного простору територіальних громад. *Бібліотечний вісник*. 2018. № 5. С. 8–14.
3. Дубровіна Л., Киридов А., Матяш І. Архіви, бібліотеки, музеї – джерельна основа національної пам'яті, культурної спадщини України. *Бібліотечний вісник*. 2017. № 1. С. 3–10.
4. Матяш І. Б. Установи пам'яті: поняття, місія, тенденції. *Національна пам'ять: соціокультурний та духовний виміри. Національна та історична пам'ять: зб. наук. праць*. 2012. Т. 4. С. 7–18.
5. Шемаєв С. О. Співробітництво бібліотек, архівів, музеїв у сучасних умовах. *Вісник Харківської державної академії культури*. 2012. Вип. 36. С. 166–174.
6. Анісімова О. М., Лукаш Г. П. Краєзнавчий контент бібліотек Вінниччини. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2023. № 2. С. 39–47. DOI: 10.32461/2409-9805.2.2023.284656.
7. Шкіра О. Бібліотека як соціальна інституція пам'яті: ресурс креативного середовища. *Бібліотека у сучасному інформаційному просторі: проблеми та перспективи (до 100-річчя бібліотеки Університету Ушинського): тези доповідей Всеукраїнської науково-практичної бібліотечної конференції (17 листопада 2022 р., м. Одеса)*. Одеса: Південноукр. нац. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського, 2023. С. 163–169.
8. Білоус В. С. Діяльність бібліотеки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського в умовах війни: потреби та можливості. *Трансформація роботи бібліотек в умовах воєнного стану: Всеукраїнська науково-практична конференція, 20 квітня 2023 р.* / НБ НУ «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка. Чернігів, 2023.
9. Васильченко М. М. Функційні трансформації в еволюції архівів: студювання в історико-генетичному дискурсі. *Культура та інформаційне суспільство XXI століття: матеріали всеукр. наук.-теорет. конф.* Харків, 2017. С. 278–279.
10. Збанацька О. М. Бібліотеки, архіви, музеї: деякі аспекти спільності та відмінності. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2018. № 3. С. 68–74. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bdi_2018_3_11
11. Яворська Т. М. Соціальні мережі бібліотек як ефективний інструмент промоції книг і читання. *Вісник Книжкової палати*. 2023. № 4. С. 21–27.

УДК 004.8:378.018

ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Ю. С. Цюпаченко, В. Ю. Василенко

Анотація. У статті розглядаються потенційні можливості та перспективи використання штучного інтелекту (ШІ) в навчальному процесі закладів вищої освіти. Підкреслюється значимість інтеграції сучасних технологій у сферу освіти та їх вплив на якість і ефективність навчального процесу. Автори розглядають переваги використання ШІ для індивідуалізації навчання, автоматизації адміністративних процесів та покращення якості освіти. Особлива увага приділяється етичним та соціальним аспектам використання ШІ в навчальному середовищі. Досліджуються виклики, з якими стикаються ЗВО під час впровадження й інтеграції ШІ, та пропонуються шляхи їх подолання. Загальний висновок полягає в тому, що використання ШІ може значно покращити навчальний процес